

Drošs darbs uz jumtiem

Darbs uz jumta var būt bīstams, tādēļ neatkarīgi no darba ilguma būtiska nozīme ir augstām drošības prasībām. Šī fakta lapa sniedz pamata norādījumus par drošību darbos uz jumtiem, tomēr nevar sniegt detalizētus padomus ikvienā gadījumā. Ja

jums nepieciešama papildus informācija, pirms darba uzsākšanas ieteicams vērsties pie attiecīgās pārraudzības institūcijas vai citas atbildīgas organizācijas.

Darba aizsardzības pasākumi, strādājot uz jumta

Vai šis darbs ir nepieciešams?

Visvienkāršākais veids, kā novērst kritienu no jumta, ir nekāpt uz tā. Ja nepieciešams veikt kādu darbu, jāpārdomā, vai nav iespējams to veikt, neizejot uz jumta vai arī samazinot uz jumta pavadāmo laiku. Piemēram, vai nepastāv iespēja jumta konstrukcijas daļēji samontēt uz zemes, samazinot laiku, kas pavadāms, strādājot augstumā.

Pirms darba uzsākšanas

Visu darbu uz jumtiem riska novērtējums jāveic **pirms** darba uzsākšanas. Jāsagādā nepieciešamais aprīkojums un jāveic atbilstoši piesardzības pasākumi, darbiniekiem jāsaņem skaidri norādījumi un apmācība. Visi darbi uz jumtiem, tajā skaitā īslaicīgie (kas ilgst minūtes, nevis stundas), prasa rūpīgu plānošanu, lai samazinātu risku darbinieku drošībai un veselībai.

Nodrošināšanās pret kritienu

Ja pastāv kritiena risks, strādājot uz jumta, kā arī kāpjot uz tā vai no tā, jāveic atbilstoši preventīvie vai aizsardzības pasākumi. Ar riska novērtējumu pamatoti kolektīvi drošības pasākumi jāīsteno pirms ķeršanās pie individuāliem drošības pasākumiem. Nožogojumiem, kas uzstādīti, lai pasargātu no kritiena (piemēram, aizslietņiem) jābūt pietiekami izturīgiem, lai nepieļautu vai apturētu kritienu un pasargātu darbiniekus no traumām.

Nodrošinājums pret kritieniem jāizveido pirms darbu uzsākšanas, un tas jā saglabā līdz darbu pabeigšanai. Veicot darbus uz jumtiem, ir jāievēro laika apstākļu ietekme, jo apledījums, mitrums un spēcīgs vējš var būtiski palielināt cilvēku vai priekšmetu nokrišanas iespēju.

Krītoši priekšmeti

Krītoši priekšmeti apdraud dzīvību. Neko nedrīkst sviest no jumta. Strādājot uz jumta, ievērojiet šādas prasības:

- izmantojiet segtus būvgružu vadus vai noceliet būvgružus no jumta ar celtni,
- neļaujiet uzkrāties materiāliem, kas varētu krist,

- norobežojiet pieeju bīstamajai zonai zem darbiem uz jumta vai to tuvumā,
- izmantojiet aizsardzības tīklus, pārsegta ejas vai tamlīdzīgus nožogojumus, lai nepieļautu krītošu priekšmetu izraisītas traumas,
- ja iespējams, izvairieties no apjomīgu un smagu priekšmetu vai materiālu celšanas uz jumta,
- nodrošiniet visu priekšmetu atbilstošu novietojumu, īpaši vējinājā laikā.

Apmācība

Uz jumta strādājošiem nepieciešamas attiecīgas zināšanas, prasme un pieredze, lai darbu veiktu droši. Darbiniekiem nepieciešama apmācība, lai noteiktu risku, izprastu atbilstošos darba paņēmienus un prasmīgi tos izmantotu, piemēram uzstādītu apmales, izmantotu pacelājus, kā arī uzstādītu un izmantotu drošības jostu ietaises.

Jumtu veidi

Plakanie jumti

Darbs uz plakanā jumta ir ļoti riskants. Cilvēki var nokrist:

- no pabeigta jumta malas,
- no līdz tam uzklātā jumta malas,
- caur atverēm, spraugām vai plīstošiem jumta logiem.

Ja pastāv kritiena risks, strādājot uz plakana jumta, jāveic piesardzības pasākumi, nožogojot jumta malas, atveres, pieejas vietas un ap plīstošiem jumta logiem.

Slipi jumti

No slīpiem jumtiem cilvēki var nokrist:

- no dzegas,
- noslidot pa jumtu un nokrītot no dzegas,
- caur jumtu iekrītot ēkas iekšienē,
- no frontona malām.

Apmalei vai aizslietņiem jābūt pietiekami izturīgiem, lai izturētu cilvēka atsišanos pret to krītot. Jo garāka un stāvāka jumta puse, jo izturīgākai jābūt apmalei. Pacelāji var nodrošināt drošāku piekļuvi darba vietai, nekā atrašanās tieši uz jumta. Tie var būt īpaši noderīgi īslaicīgu darbu un ēkas nojaukšanas laikā, kad jumtā tiek veidotas spraugas.

Jāizveido droša piekļuve, noejas un darba vietas. Tā kā šifera plāksnes un kārņiņi nav pietiekami drošs pamats, var būt nepieciešams izveidot jumta kāpnes vai tamlīdzīgas konstrukcijas.

Trausli jumti

Par trausliem uzskatāmi materiāli, kas nav pietiekami droši, lai izturētu cilvēka un tā nesto priekšmetu svaru. Daudzas jumtu konstrukcijas ir vai var kļūt trauslas. Azbestcements, stikla šķiedra

un plastmasa parasti ar laiku kļūst trausla, bet skārds var izrūsēt. Uz slikti remontēta jumta seguma plātnes var nebūt pietiekami balstītas. Jumtiem var būt arī trauslas daļas (piemēram, jumta logi), kas ne vienmēr ir labi saskatāmas, tās var būt trauslas arī tikai pagaidām, īpaši būvniecības laikā.

Trausls jumts nav droša darba vieta, bez atbilstošiem aizsardzības pasākumiem uz tā nedrīkst atrasties.

Industriālo ēku jumti

Strādājot uz plašiem industriālo ēku jumtiem, pastāv risks nokrist:

- no jumta malas,
- pa daļēji ieklāta jumta spraugām,
- caur starpplātņu paneļiem,
- no klājuma malas, ko nav iespējams norobežot,
- no jumta konstrukcijām, piemēram, izkraujot jumta plāksnes,
- caur plīstošiem, kā arī ar pagaidu stiprinājumiem balstītiem jumta logiem vai pārsegumiem.

Pareiza darbu plānošana var būtiski samazināt risku, strādājot uz industriāliem jumtiem. Pamatprincipi ir šādi:

- samaziniet darbinieku nepieciešamību pārvietoties pa jumtu:
  - maksimāli izmantojot iekraušanas platformas,
  - organizējot attiecīgo plākšņu piegādi pēc vajadzības atbilstošajā vietā un laikā,
  - izveidojot pieejas punktus, kas ir ērti attiecīgajai darba vietai,
- samaziniet kritiena iespējamību, izveidojot drošu darba vietu, nepaļaujieties uz kritienu bremzējošām ietaisēm.

Darbs uz jau uzbūvētiem jumtiem

Šādi darbi ietver pārbaudi, apkopi un tīrīšanu, kā arī atjaunošanu, noplēšanu un demontāžu. Nespeciālisti, piemēram, sētnieki, apsargi un ēku pārvaldnieki, bieži veic pārbaudes un tīrīšanas darbus. Tie nav veicami bez attiecīga riska novērtējuma, rūpīgas plānošanas, aizsardzības pasākumiem un pārraudzības.

Uz veciem jumtiem veicamo darbu plānošana

Darbam uz veciem jumtiem nepieciešama rūpīga plānošana, jo nepieciešams:

- noteikt jumta trauslās daļas,
- noteikt nepieciešamos preventīvos un aizsardzības pasākumus,
- sazināties ar klientu (ja nepieciešams),
- dažos gadījumos veikt konstrukciju ekspertīzi un vienmēr
- veikt riska novērtējumu.

Plānojot jumta remontu, atjaunošanu vai demontāžu, apsveriet, kā materiāls tiks noņemts no jumta konstrukcijām un kā tiks glabāts. Nožogojumiem, kas aizsargātu darbiniekus no kritiena, jābūt uzstādītiem visu darba laiku. Drošiem jumta demontāžas vai nojaukšanas darba paņēmieniem ir būtiska nozīme.

Konsultācijas

Konsultācijas ar darbiniekiem ir obligātas. Liekot lietā viņu zināšanas, ir vieglāk konstatēt un samazināt risku. Darbinieki jākonsultē par darba aizsardzības pasākumiem, tai skaitā pirms jaunu tehnoloģiju un izstrādājumu ieviešanas. Konsultācijas palīdz nodrošināt darbinieku ieinteresētību darba aizsardzības pasākumos un to uzlabošanā.

Tiesību akti

Galvenās likumdošanas prasības, kas attiecas uz darbiem uz jumtiem, ir noteiktas šādos tiesību aktos:

- Darba aizsardzības likumā.
- Ministru kabineta 2003. gada 25. februāra noteikumos Nr. 92 "Darba aizsardzības prasības, veicot būvdarbus".
- Ministru kabineta 2002. gada 9. decembra noteikumos Nr. 526 "Darba aizsardzības prasības, lietojot darba aprīkojumu un strādājot augstumā".

Courtesy of OPPBTP, France

Papildu informācija

Šī fakto lapa izveidota, lai atbalstītu 2004. gada Eiropas Nedēļu par drošību un veselības aizsardzību darbā. Citas fakto lapas un papildu informācija par būvniecības jautājumiem pieejama <http://ew2004.osha.eu.int>. Informāciju par Latvijas darba aizsardzības tiesību aktiem skatīt <http://osha.lv> sadaļā "Tiesību akti".